

2011. AUGUSZTUS 27. SZOMBAT

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 4,1–18

DR. PAP FERENC

Új kezdet

^{4.1}Ha meg akarsz térni Izráel - így szól az Úr -, hozzám térj meg! Ha eltávolítod szíнем elől förtelmes bálványaidat, ne ingadozz! ^{4.2}Ha őszintén esküszöl az élő Úrra, a törvénynek és az igazságnak megfelelően, akkor áldást kapnak tőle a népek, és vele dicsekszenek. ^{4.3}Ezt mondja az Úr a júdaiaknak és a jeruzsálemieknek: Szántsatok fel új szántóföldet, ne vessetek a tövisek közel! ^{4.4}Az Úrért metélkedjétek körül, szívetek előbőrét távolítsátok el, Júda férfiai és Jeruzsálem lakói! Különben fellángol haragom, mint a tűz, és égni fog olthatatlanul gonosztetteitek miatt!

Veszedelem jön északról

^{4.5}Adjátok hírtül Júdában, hirdessétek Jeruzsálemben, és mondjátok: Fújjátok meg a kürtöt országszertel! Kiáltatok teljes erővel, és mondjátok: Gyülekezzetek, menjünk a megerősített városokba! ^{4.6}Sion felé mutassátok az irányt, fussatok megállás nélkül, mert veszedelmet hozok észak felől, és nagy pusztulást! ^{4.7}Előjött az oroszlán a bozót-ból, elindult a népek pusztítója, kijött a helyéről, hogy pusztává tegye országodat; városaid romba dőlnek, lakatlanná válnak. ^{4.8}Öltsetek azért zsákruhát, sírjátok és jajgassatok, mert nem fordult el rólunk az Úr izzó haragja! ^{4.9}Azon a napon - így szól az Úr - odalesz a király bátorsága és a vezérek bátorsága. A papok elszörnyednek, a próféták elképednek, ^{4.10}és ezt mondják: Ó, Uram, Uram! De nagyon rászédted ezt a népet és Jeruzsálemet, amikor azt mondtad, hogy békességünk lesz, pedig fegyver fenyegeti életünket. ^{4.11}Abban az időben ezt mondják majd ennek a népnek és Jeruzsálemnek: Heves szél fúj a hegytetőkről a pusztában népem leányára. Nem a gabona szeleléséhez és tisztításához való. ^{4.12}Erősebb szél ez annál, rám is támad, azért most én is ítéletet hirdetek fölöttük. ^{4.13}Úgy jön, mint a fellegek, harci kocsijai mint a forgósél, lovai gyorsabbak a sasoknál. Jaj nekünk, elvesztünk! ^{4.14}Tisztítsd meg szívedet a gonosztól, ó, Jeruzsálem, hogy megszabadulhass! Meddig maradnak még benned álnok gondolataid? ^{4.15}Hírnök szava hangzik Dánból, vész hirdető Efraim hegyéről. ^{4.16}Figyelmeztessétek a népet, vigyétek hírtül Jeruzsálemnek: Ostromlók jönnek messze földről, kiáltoznak Júda városai ellen. ^{4.17}Mint mező-őrök veszik körül, mert pártot ütött ellenem - így szól az Úr. ^{4.18}A te utaid és tetteid okozták ezt. A te gonoszágod miatt történik ez. Bizony, keserves, a szívedig ér.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A Jer 4,1–4 szorosan kapcsolódik az előző fejezet utolsó gondolati egységéhez, annak folytatása. Az ÚR megtérésre hívta népét (Jer 3,22), majd az ezt követő versekben foglalt bűnvallás tulajdonképpen az addig hűtlen nép kollektív szándéknyilatkozataként értelmezendő. A jelen versekben a *megtérés* és *visszafogadás* kemény és félreérthetetlen *feltételeit* sorolja fel Isten. Ennek formai ismertetőjegye a héberben

kétszer, a magyar fordításban háromszor a *ha* (חַ) kötőszavas bevezetés. Az ÚF kissé tompítja pl. a modalitás közbeiktatása által („Ha meg akarsz térni...”) az eredeti szöveg súlyát, amely fordítása minden további nélkül így is elképzelhető és értelmezhető lenne: „Ha (vissza/meg)térsz, Izráel – így szól az ÚR –, hozzám tér(sz/j) (vissza/meg)”. Isten a megtérésre hívásban nem feltétlenül Izráel akaratára vagy kedvére apellál, hanem közli: ha a nép megtér, akkor az ÚRhoz térjen meg, és az utálatos, förtelmes bálványokat távolítsa el Isten szíне elől. A megtérés és a történelmi tények valóságához képest a *kegyelem meglepetésével ható új lehetőség* nem fér össze a hezitálással, a körülmények mérlegelésével, elmélkedéssel, tétovázással, azaz *ingadozással*. Radikális lépésekre van a hűtlen részéről szükség, ha szándéka komoly, mivel most van itt mindenek az ideje.

A hamis eskü helyett *hűségesküire* (a בְּחַמְתָּהּ fordításakor jobbnak tartanám az *őszintén* helyett inkább a *hűség/hűséges* magyar kifejezés alkalmazását), lojalításra és Isten szuverén hatalmának feltétel nélküli elismerésére van szükség. *Hűség, igazság (törvényesség) és igazságosság* (vö. Ám 5,7,24; 6,12; Ézs 5,7; 9,6; Jer 22,3,15) kell hogy az eskü tárgya legyen (talán e ponton is érdemes lenne a revideált ÚF szövegének újragondolása), amely egyúttal az emberi létezés régi-új alapja, normája. Ekkor teljesedik be az Ábrahámnak adott ígélet („*Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége...*” 1Móz 12,3 stb.). Sajnos e ponton sem világos, hogy a *megáldatnak benne/általa* (בְּ) fordulatból hogyan lesz az ÚF-ban „*áldást kapnak tőle*” a népek/pogányok fordítás (a kritikai apparátus sem közöl ilyen irányba mutató korrekciós javaslatot). A megtérés és az új orientáció következtében Izráel nem a nevetség tárgya többé, hanem az Ábrahámban kapott eredeti elhívást és küldetést tölti be, teljesíti ki.

A következő két versben négy imperatívusz olvasható: *szántsatok, ne vessetek* (vö. Hós 10,12), *metélkedjétek körül, távolítsatok el* (vö. 5Móz 10,16; 30,6). Ezek a felszólítások az új kezdet haladéktalan megvalósítását követelik Isten népétől. Az új szántás és a szív körülmételése éppúgy párhuzamban áll egymással, mint a hozzájuk fűzött ellentétes, negatív értelmű kijelentések. Az új szántás és a szívek körülmételése az Úrral kötött szövetséget komolyan vevő és teljesen beteljesítő Izráel sajátja, a szövetség testi-külső jelén túl egész valójában, teljes, szövetséges (körülmélt) szívvel teljesíti szövetségi hűségét. E teljes szívnek hiányát kérte számon korábban az ÚR (Jer 3,10).

A Jer 4,5–6,30-ban olvasható költeményeket a kutatás olykor *szeíta énekeknek* nevezi egy ókori forrásra hivatkozva, azonban ma már általánosságban az az álláspont, hogy az itt megénekelt fenyegető hatalom Babilónia. Konkrét történelmi eseményeket nem lehet azonosítani, de ezek az énekek valamiképpen a Kr.e. 598/597-es invázióhoz kapcsolódnak, és a költői-prófétai nyelv segítségével és erejével éneklük meg a valós fenyegetést (4,5–8). A próféta a fenyegető veszélyre hívja fel népe és a nép vezetőinek figyelmét – nyilvánvalóan és összességében eredménytelenül vagy kevés eredménnyel. Az ellenséget az orozslán metaforájával írja le (vö. Hós 5,14–15). A fenyegetés láttán itt a gyász, a böjt ideje, amikor az ember, az Isten népe feladata, hogy testi-lelki próbatétel és imádság által felnyissa életét-lelkét Isten akaratának megértése előtt. Jeremiás azt is mondja, hogy habár nagy a fenyegetés, a közeledő ellenség ereje, félelmetes orozslánként ordít az erősebb hatalom, ezzel a fenyegetéssel *még nincs vége* a történetnek. Ez még csak a kezdet.

A hűséges próféta vészterhes, háborús időben nem hirdethet békességet, az ébresztés és ébrenlét idejében nincs helye altatódalnak, gyászra és böjtölésre való felhíváskor nincs helye menyegzői énekeknek. Az igehirdető személyének és életének Isten számára való odaszenteltsége és hűsége a döntő kérdés, hogy tud-e valóban *helyén mondott ígét* mondani (vö. Péld 25,11), hogy felismeri-e az időket. Nincsen *csak* ítéletre és *csak* üdvösségghirdetésre kijelölt szolga, ahogyan az Isten népének *nem csupán* ítéletet és *nem csupán* örömet, üdvösséget kell hirdetni – erre tanít a teljes Szentírás. Az igehirdető saját személyét, lelki-szellemi beállítottságát kell hogy az ige alá rendelje (és nem fordítva). Talán az elmúlt évek igehirdetői gyakorlatát és kijelentéseit (pl. a *morális válság* definíció nélküli harsogása stb.) mindennek fényében érdemes lenne alaposan végiggondolnunk. Félő, hogy az örökös, önkorlátozás nélküli vészpróféta vagy a vég nélkül lelkesítő prófécia beleesik a *lupus in fabula* klasszikus esetébe, és egyoldalú preferenciái miatt sükké teszi saját közösségét.

Ahogy Ezékielnél egyértelmű az őrálló feladata és felelőssége (vö. Ez 3; 33), Jeremiásnak is így kell eljárnia prófétai küldetésében. Ézsaiás később arra is tanít, hogy Isten maga gondoskodik igéje célba éréséről, hatékonyságáról (Ézs 55,10–11), éppen ezért a próféta feladata „csak” annyi, hogy hamisítatlanul hirdesse Isten beszédét. Ebből az is következik, hogy az ige beteljesedésének útja nem függ a próféta személyétől: nem a próféta hitelesíti az ígét, hanem az ige a prófétát. Természetesen az igaz vagy hamis próféta igazsága vagy hamissága a beteljesülés felől értelmezhető, hogy csak álmodozását hirdet vagy fizetett szolgaként a „viszkető fülek” (vö. 2Tim 4,3) szolgálatában áll, vagy engedi, hogy Isten eszközül használja. A *praedictio Verbi Dei est Verbum Dei* hitvallási tanításának vállalásához, az igehirdetői szolgálat hűséges teljesítéséhez tartuk mindig szem előtt e szentírási tanítást!

A Jer 4,9–10-ben a korábban elmondottakkal kapcsolatos további prófétai reflexió fogalmazódik meg. A király, vezérek, papok, próféták is saját egzisztenciájuk miatt aggódnak, nem vették komolyan, hogy bekövetkezik, ill. bekövetkezhet az a krízis, *amit ők is okoztak*. Majd elkezdik Istent számon kérni, hogy Ő nem teljesíti ígéletét, nem ad(ott) békességet.

A Jer 4,11–18 gondolati egységben az első két vers bevezetés. A gabona tisztításához igénybe vett széláramlatnál erősebb, jóval erősebb szél támad Izráel felett, azonban az ítéletben, a fenyítésben is van mélyebb értelem: a megisztulás lehetőségéé. Vészterhesen rajzolja meg az ének az ellenség seregének erejét és

felszereltségét, de az is önvizsgálatra és megtisztulásra hívja Isten népét. Már az ország északi részéből jön a híradás, és félreérthetetlen az üzenet: Jeruzsálem következik. Habár nagy és erős, hatalmas és elháríthatatlan az ellenség, mégis a próféta látás szerint sokkal lényegesebb, hogy Isten népe gonoszsága, politikai és vallási magatartása, hűtlensége, önellentmondása váltotta ki mindezt. Mindig ezt a legnehezebb beismerni. „*Bizony, keserves, a szívédig ér.*” (Jer 4,18)

Textus: Jeremiás 4,1–2

[*Bevezető megjegyzés:* a prédikációvázlat elkészítésekor a magyarázott két vers esetében az exegetikai megjegyzéseknél ismertetett fordítási javaslatot veszem figyelembe, nem a protestáns ÚF-t. Felolvasásra ajánlható a revideált Károli szövege enyhe korrekcióval: az *őbenne áldják majd meg magukat* helyett *őbenne áldatnak majd meg* olvasandó.]

„*Ha megtérsz Izráel*” (Jer 4,1) – Isten mondja ezt népének az egyre vészterhes időkben, amikor már nincs idő hezitálásra, gondolkodásra, mérlegelésre, mivel a jövődőről van szó. Jézus is arra tanít bennünket, hogy mindig legyünk készen (derekak felövezése, lámpások meggyújtása Lk 12,35; tíz szűz példázata: Mt 25,1kk.). Az Úr napja úgy jön el, mint éjjel a tolvaj (1Thessz 5,2; 2Pt 3,10). Egyúttal legyünk készek számot adni a bennünk lévő reménységről (1Pt 3,15). Ahogyan Izráelnek egykor, úgy nekünk is meg kell mutatnunk Istenhez való tartozásunk konkrétságát Urunk és a világ előtt. *A megtérés valódi visszatérés.* De mit is kell szakaszunk szerint hirdetnie Jeremiásnak? Az új kezdetet, az új szántást, Isten népe valódi, mély, minőségi elkötelezettségének szükségét. Igen, érdekes és feltűnő: az új kezdet soha nem az „ismeretlen semmi” vállalkozása, nem új földet kell venni, hanem a régit, a már meglévőt kell újból felszántani. *A megtérés valódi visszatérés.* Hogyan nyilvánul ez meg?

1. Tettekben

Egészen pontosan konkrét tettek mutatják a megtérést, a visszatérést Isten eredeti akaratához és elhívásához. Izráelnek abban a történelmi időben azokat a *fortelmes bálványokat* kellett eltávolítani, amelyekkel Istent megbántották, sőt amelyek az elpártolás és hűtlenség nyilvánvaló jelei voltak a nép körében. Ez a nagy lépés a megtérés szándékának komolyságát bizonyítani. Nem elég arról beszélni, hogy: *majd, alkalom adtán, egyszer, ha lesz időm, ha, akkor, ha nem jön közbe semmi...* Nem elég tehát arról szavakban nyilatkozni, hogy teljes az elkötelezettség Izráel részéről, hanem tettek is kellenek. Igen, jól tudjuk, hogy sokszor a szavak nem elegendőek, ha nincs ott a tettek komolysága és tisztasága. Vizsgáljuk meg életünket, jelenünket, közelmúltunkat, mindent megtettünk-e, amit Isten kért, elvárt tőlünk, vagy éppenséggel, amit mi ígértünk, fogadtunk Isten színe előtt.

2. Felelősségvállalásban

Napi igéinkben több helyen olvassuk, hogy Jeremiás korában a hamis eskü, ill. esküdözés egészen elterjedt dolog volt. Az ókori vagy még a néhány évszázaddal ezelőtti ember is úgy gondolkodott az esküről, hogy az felelősségvállalás Isten és ember színe előtt, mivel maga az eskü és a fogadalom is Isten és ember előtt hangzik fel. Az eskü segítségül hívás is. A fogadást mindenképpen teljesíteni kellett – az nem lehetett üres beszéd, ahogyan az Úr nevének felvétele sem történhetett a szövetség ígéje szerint *hiábavaló, üres* módon (2Móz 20,7). A megtérés, a visszatérés egykor és ma is azt jelenti, hogy az ember a szavaiért, a beszédéért, az igenjeért, mindenért felnőtt módon felelősséget vállal. A felelőtlen viselkedésből csak felelősségvállaláson keresztül vezet az út.

3. Áldásban

A megtérés mint visszatérés azt is jelenti igénk szerint, hogy az Ábrahámnak adott ősi ígéret újból beteljesülhet: Izráel által megáldatnak minden/más népek. Isten népe a megtérés konkrét tettei és felelősségvállalása által kifejeződő eszmélődése által töltheti be régi szerepét: újból áldáshordozóvá lesz és lehet. Ez nem „felsőbbrendűség”, hanem szolgálát. Korábban ez a nép hírhedt volt, még a pogány népeket is alulmúlta hiteltelenségében, összevisszasága által, de Isten eredeti rendelése szerint a nép kapja az áldást és maga áldást ad, áldássá lesz (Zak 8,13). Az áldás Isten kegyelmének és kegyelmes aláhajlásának jele, az áldás által lesz Isten népe világosságul a népek számára (Ézs 49,6).